26.2.2016

Vastuukysymykset Finavian johdannaisvastuiden selvittämisessä (Dnro 368/52/2015)

Liikenne- ja viestintäministeriön vastaukset

Henkilövaihdokset/tilintarkastusyhteisön vaihtuminen

1) Finavian aiempi toimitusjohtaja Samuli Haapasalo on ilmeisesti erotettu elokuussa 2011. Samalla yhtiön hallitus on vaihtunut. Mitkä ovat olleet näiden henkilövaihdosten syyt?

Yhtiön hallitus nimitettiin varsinaisessa yhtiökokouksessa 29.6.2011. Hallitukseen valittiin Soili Suonoja (pj), Antti Vehviläinen, Pirkko Juntti, Rita Linna, Harri Pynnä ja Pauli Manninen. Uusia jäseniä olivat Suonoja ja Pynnä. Vanhasta hallituksesta eivät uudessa jatkaneet Seppo Paatelainen (pj) ja Erja Takala. Hallituksen jäsenistä päätti liikenneministeri Merja Kyllönen.

Toimitusjohtaja Haapasalo ja yhtiön hallitus sopivat kesällä 2011 Haapasalon toimisuhteen päättymisestä. Hallituksen puheenjohtaja Suonoja ilmoitti ministerille hallituksen aikeesta etukäteen ja totesi sen syyksi hallituksen epäluottamuksen toimitusjohtajaan. Epäluottamuksen syyt eivät liittyneet johdannaisiin.

2) Miksi Finavian tilintarkastusyhteisö on vaihtunut tilikaudella 2011 (Deloitte & Touche on vaihtunut Ernst & Youngiksi). Onko yhtiön käyttämä tilintarkastusyhteisö vaihtunut tämän jälkeen? Jos on, mikä on ollut vaihdoksen syy?

Tiedonkulku Deloitte & Touchen ja ministeriön välillä ei toiminut parhaalla mahdollisella tavalla, mikä johti tilintarkastajan vaihdokseen vuonna 2011. Tilintarkastajan vaihdos ei liittynyt johdannaisiin. Johdannaisiin liittyvästä ongelmasta ei tuolloin vielä tiedetty mitään. Tilintarkastaja ei ole vaihtunut vuoden 2011 jälkeen.

3) Vuonna 2015 Finavian hallituksessa on tapahtunut useita henkilövaihdoksia? Mitkä ovat olleet näiden vaihdosten syyt? Ovatko syyt liittyneet johdannaisiin liittyvien ongelmien käsittelyyn yhtiön hallituksessa?

Vuoden 2015 aikana on yhtiön hallituksesta eronnut neljä jäsentä:

- Jaakko Linna erosi 29.10.2015 ilmoittaen syyksi muuttonsa ulkomaille.
- Juhapekka Ristola erosi tultuaan nimitetyksi ministeriön konserniohjausosaston osastopäällikön virkaan. Valtioneuvosto edellytti nimityspäätöksessään eroamista tästä sidonnaisuuden aiheuttavasta tehtävästä.
- Riitta Tiuraniemi on julkisestikin ilmoittanut eronsa syyksi johdannaisasian.
- Pirkko Salminen ei ole ilmoittanut ministeriölle eronsa syytä.

Hallituksen puheenjohtajaksi 1.2.2016 alkaen on valittu ylimääräisessä yhtiökokouksessa 9.12.2015 Harri Sailas ja ylimääräisessä yhtiökokouksessa 21.12.2015 Sailaksen nimittämistä on aikaistettu niin, että hän aloitti puheenjohtajana jo 21.12.2015. Hallitusta täydennettiin sen päätösvaltaisuuden ja toimintakyvyn varmistamiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

4) Ovatko johdannaisiin liittyvät ongelmat vaikuttaneet yhtiön johdossa tapahtuneisiin muutoksiin jo ennen vuoden 2015 loppupuolella tapahtuneita eroamisia?

Eivät ole vaikuttaneet yhtiön hallituksessa tapahtuneisiin muutoksiin.

Riita-asia välimiesoikeudessa If Vahinkovakuutusyhtiö Oy:ta vastaan

5) Finavia on vaatinut If Vahinkovakuutusyhtiö Oy:ltä korvauksia johdon vastuuvakuutuksen perusteella yhtiön entisen varatoimitusjohtajan ja rahoituspäällikön aiheuttamasta vahingosta. Välimiesoikeus on kuitenkin katsonut, että Finavian oikeus vaatia korvausta kyseisiltä henkilöiltä on työsopimuslain pakottavien säännösten johdosta vanhentunut. Tästä on seurannut, ettei Ifin velvollisuutta suorittaa Finavian vaatimaa vahingonkorvausta ole voitu käsitellä välimiesoikeudessa.

Mistä syystä Finavia ei ole nostanut kanteita edellä mainittuja entisiä työntekijöitä vastaan? Millä tavoin kysymystä on arvioitu yhtiössä ennen välimiesprosessin vireillepanoa? Jos vanhentumisriski on tiedostettu, miksi kannetta entisiä työntekijöitä kohtaan ei ole pantu vireille yleisessä alioikeudessa?

Yhtiön ilmoituksen mukaan yhtiön hallitus valtuutti 4.11.2013 toimivan johdon esittämään vahingonkorvausvaatimuksen entiselle varatoimitusjohtajalle ja entiselle rahoituspäällikölle.

Ministeriön tietojen mukaan yhtiössä selvitettiin ennakolta perusteellisesti ja useiden ulkopuolisten oikeudellisten asiantuntijoiden avustuksella korvauksen vaatimista entisiltä työntekijöiltä. Selvitysten perusteella yhtiön hallitus päätyi kanteen nostamiseen vakuutusyhtiötä vastaan välimiesmenettelyssä. Ministeriön tietojen mukaan asiantuntija-arvioissa ei tuotu esille vahingonkorvausten vanhentumista eikä vahingonkorvausten vanhentumisriskiä tiedostettu.

Finavian ja Deloitte & Touchen välinen riita-asia

6) Onko johdannaiskysymysten selvittelyn yhteydessä käynyt ilmi/noussut esiin viitteitä siitä, että Finavian johto olisi ollut tietoinen johdannaisiin liittyvästä ongelmasta jo ennen tilikauden 2011 tilintarkastusta, jolloin tilintarkastaja on havainnut ongelman? Onko tilintarkastaja kiinnittänyt huomioita raportoinnin puutteisiin ennen tilikauden 2011 tilintarkastusta?

Ei ole ilmennyt. Tilintarkastaja ei ole kiinnittänyt huomiota raportoinnin puutteisiin.

7) Onko johdon tai tilintarkastajan vastuukysymysten selvittämistä (käsityksenne mukaan) tarkoitus jatkaa siitäkin huolimatta, että Finavian hallitus on päättänyt olla nostamatta kannetta yhtiön entistä johtoa vastaan ja sopinut riita-asian Deloitte & Touchen kanssa? Jos vastaus on myöntävä, miksi tällainen toimintastrategia on valittu?

Ministeriö on edellyttänyt yhtiöltä, että se seuraa poliisissa ja Finanssivalvonnassa vireillä olevia prosesseja ja tarkastelee niiden vaikutusta vastuukysymysten arviointiin vuodelta 2011 ja sen jälkeiseltä ajalta. Yhtiön ja Deloitten laskelmat osoittivat, että vuonna 2010 johdannaisista oli aiheutunut vain vähän jos ollenkaan vahinkoa yhtiölle. Merkittävät vahingot ovat aiheutuneet vuonna 2011, ja sen osalta yhtiöllä on vuoden 2016 aikana mahdollisuus vielä arvioida asiaa mm. poliisitutkinnan ja Finanssivalvonnan selvitysten ja toimenpiteiden pohjalta. Vuonna 2010 toiminut yhtiön hallitus ja toimitusjohtaja ovat vastuussa yhtiön toiminnasta myös vuonna 2011.

8) Onko valtio-omistaja ohjeistanut/ohjannut yhtiötä luopumaan kanteesta Deloitte & Touchea kohtaan? Millä tavoin mahdollinen ohjaus on tapahtunut?

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

Ei ole. Yhtiön hallitukselta on sen sijaan edellytetty asian huolellista selvittämistä.

9) Onko Finavian hallitus ollut tietoinen sovintoneuvotteluista/sovintosopimuksen valmistelusta?

On. Yhtiö on itse neuvotellut ja hyväksynyt sovintosopimuksen.

10) Ajankohtana, jolloin Finavia on luopunut kanteesta Deloitte ja Touchea kohtaan, tilintarkastajan toimintaa koskevan asian käsittely on ollut kesken Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnassa. Miksi kanteesta on luovuttu tässä tilanteessa?

Luopumispäätöksen on tehnyt yhtiön hallitus arvioiden asiaa yhtiön edun kannalta.

11) Onko Finavia, huomioon ottaen tilintarkastuslautakunnan 15.12.2015 antaman päätöksen sisältö ja siinä esitetyt huomiot, asemoinut yhtiön vireillä olevan kanteen, sovintoneuvottelujen ja tehdyn sovintosopimuksen sisällön osalta tarkoituksenmukaisella tavalla suhteessa Deloitte & Toucheen? Olisiko Finavia tehnyt sovintosopimuksen 4.12.2015 hyväksymillään ehdoilla, jos yhtiön hallituksella tuolloin olisi ollut käytettävissään tilintarkastuslautakunnan 15.12.2015 antama päätös?

Yhtiön hallitus on ministeriön arvion mukaan selvittänyt kanneasiaa huolellisesti.

Finavian aiemman johdon vastuu

12) Onko johdannaisvastuiden selvittämisen yhteydessä kiinnitetty huomiota siihen, tuleeko asian selvittämisessä (esimerkiksi vaatimusten esittäminen tilintarkastusyhteisölle tai entiselle johdolle) huomioida yhtiön edun ohella yleisemmät intressit tai yleisen edun vaatimukset (esimerkiksi yleisen edun mukainen vaatimus selvittää tämän kaltaiset epäselvyydet)?

Ministeriö on edellyttänyt, että yhtiö tarkastelee johdannaisasiaa nimenomaan yhtiön edun kannalta ja yleisen edun huomioon ottaminen kuuluu valtio-omistajalle.

13) Finavian johdannaissalkun pääoman ja yhtiön vieraan pääoman määrissä on ilmeisesti ollut havaittavissa huomattava epäsuhde. Millä tavoin tähän seikkaan on kiinnitetty huomiota Finavian aiemman johdon vastuuta arvioitaessa?

Yhtiön ei-suojaavien johdannaisten arvo on vaihdellut suuresti. Johdannaissalkun ei-suojaava luonne selvisi vasta vuonna 2013. Tilintarkastuksessakin asiaan kiinnitettiin huomiota vasta vuonna 2012.

14) Onko Finaviassa ollut vuosina 2010 ja 2011 käytössä riittävän yksityiskohtaiset ohjeet ja politiikat johdannaissopimusten solmimista ja niihin liittyvän riskin seurantaa varten?

Ministeriöllä ei ole ollut syytä epäillä, että niin ei olisi.

15) Olisiko yhtiö toiminut toisin, jos ohjeistuksen mukaiset raportit olisi toimitettu johtohenkilöille?

Ministeriö ei pysty vastaamaan tähän.

16) Oikeuskäytännön perusteella vaikuttasi siltä, että vastuuvakuutuksen olemassaolo on korvausvastuun sovittelua vastaan puhuva seikka. Esimerkiksi ratkaisussa KKO 2001:70 on lähdetty siitä, ettei vastuun sovitteluun ole aihetta siltä osin korvausvelvollisten vastuuvakuutukset kattavat heidän vahingonkorvausvastuunsa. Millä tavoin yhtiö on huomioinut vahingonkor-

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki
Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

vausvaatimusten esittämistä koskevassa harkinnassa vastuuvakuutusten olemassaolon ja sen, että tällaisten vakuutusten olemassaolo voi ilmeisesti vaikuttaa korvattavan vahingon määrään?

Asian arviointi on kuulunut yhtiön hallitukselle, jolta omistaja on edellyttänyt huolellisuutta.

17) **Millä tavoin aiempien johtohenkilöiden vastuuta arvioitaessa on käsitelty sitä kysymystä, poikkeaako jonkun yksittäisen henkilön korvausvastuu muiden johtohenkilöiden vastuusta. Esimerkiksi toimitusjohtajan, jolla lähtökohtaisesti on vastuu juoksevasta hallinnosta ja varainhoidon järjestämisestä ja jolta lähtökohtaisesti edellytetään aktiivisempaa toimimis- ja valvontavelvollisuutta kuin hallitukselta, vastuuta ei välttämättä arvioida samalla tavoin kuin hallituksen jäsenten vastuuta? Millä tavoin yhtiön johto on huomioinut näitä eroavaisuuksia johtohenkilöiden vahingonvastuuta arvioitaessa?**

Asian arviointi on kuulunut yhtiön hallitukselle. Asiaa käsiteltiin varsin perusteellisesti mm. 11.9.2015 pidetyssä kokouksessa (Berner, Pöysti, Männikkö, Tiuraniemi, Nissilä, Pursiainen), jossa VTV:n pääjohtaja Tuomas Pöysti totesi, että VTV ”suosittaa kannetta vanhoja hallituksia vastaan ja vähän vahvemmin entistä toimitusjohtajaa vastaan” lisäten, että vakuutusta koskevat kysymykset saattavat johtaa siihen, että hallitusta ja toimitusjohtajaa vastaan on nostettava tai oltava nostamatta kanteet yhdessä. Pöysti myös totesi, että ”VTV:n suosituksesta huolimatta voi perustelluin syin päätyä toisenlaiseenkin arvioon, kunhan vain omistaja sen tietää ja perustelut ovat hyvät”. Pöysti totesi myös, että VTV tekee vain suosituksia eikä tulisi sanoman, että omistaja teki väärin, jos tämä päätyisi toiseen lopputulokseen. Hän sanoi myös sanatarkasti, että ”laillista estettä ei ole olla kannetta nostamattakaan”.

18) **Miksi yhtiö ei ole pannut täytäntöön hallituksen päätöstä, joka on koskenut kanteiden nostamista entistä johtoa kohtaan?**

Asia käy ilmi aiemmin VTV:lle toimitetusta aineistosta. Ministeriö kehotti yhtiötä olemaan etenemättä johdannaiskanneasiassa ennen kuin omistaja on linjannut kantansa asiaan.

19) **Millä tavoin liikenne- ja viestintäministeriö on ohjannut Finaviaa siltä osin kun yhtiö on luopunut korvausvaatimusten esittämisestä yhtiön entiselle johdolle? Miksi asiaa ei ole ratkaistu yhtiökokouksessa?**

Ministeriö ei ole ohjannut yhtiötä nostamaan kanteita tai luopumaan niistä eikä ilmaissut kantaansa siihen, miten asiassa olisi meneteltävä. Yhtiön hallitukselta on edellytetty, että se selvittää asian huolellisesti. Päätös kanteiden nostamisesta tai niistä luopumisesta kuuluu hallituksen toimivaltaan eikä edellytä yhtiökokouksen päätöstä.

20) **Onko johdannaiskysymysten käsittelyn yhteydessä Finaviassa tai yhtiön hallituksessa noussut esiin kysymys jonkun Finavian johtohenkilön tai yhtiön palveluksessa olevan henkilön esteellisyydestä?**

Ministeriön tiedossa ei ole, että niin olisi tapahtunut.

Johdannaisten aiheuttaman vahingon rajoittaminen

21) **Olisiko johdannaissopimusten aiheuttaman vahingon rajoittaminen voinut olla katkaistavissa nopein toimenpitein sen jälkeen kun johdannaisiin liittyvät ongelmat on havaittu tilikauden 2011 tilintarkastuksen yhteydessä? Millä tavoin Finavia on vahingon havaitsemisen jälkeen pyrkinyt rajoittamaan vahingon määrää?**

Ministeriön käsityksen mukaan yhtiö on selvittänyt perusteellisesti ja aktiivisesti johdannaiskysymystä ongelman tultua ilmi helmikuussa 2012. Johdannaisten oikeudellinen luonne, taloudellinen merki-

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki
Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

tys yhtiölle ja vastuukysymykset ovat vaatineet huomattavan työläitä selvityksiä ja asia selvisi vasta myöhemmin. Yhtiö yritti selvittää asiat neuvotteluin.

Finavian sisäisen tarkastuksen/valvonnan kehittäminen

22) Millä tavoin Finavian sisäistä tarkastusta on kehitetty johdannaisiin liittyvien ongelmien havaitsemisen jälkeen?

Yhtiö on raportoinut tarkentaneensa ohjeistustaan ja raportointijärjestelmäänsä monin tavoin ja on raportoinut siitä ministeriölle ja VTV:lle.

23) Millä tavoin Finavian raportointi- ja sopimuksenhallintajärjestelmiä on kehitetty johdannaisiin liittyvien ongelmien havaitsemisen jälkeen?

Yhtiö on raportoinut tarkentaneensa ohjeistustaan ja raportointijärjestelmäänsä monin tavoin ja on raportoinut siitä ministeriölle ja VTV:lle.

Finavian yhtiökokouksen rooli yhtiön hallinnoinnissa

24) Mikä yleisesti ottaen on yhtiökokouksen rooli ja merkitys Finavian hallinnoinnissa ja omistajaohjauksessa? Onko yhtiökokouksella esimerkiksi tavanomaista enemmän valtaoikeuksia suhteessa muihin yhtiön orgaaneihin?

Ministeriö viittaa osakeyhtiölakiin, Finavian yhtiöjärjestykseen, ministeriön cg-ohjeistukseen ja muihin valtio-omistusta koskeviin normeihin ja ohjeisiin.

Pankkeja koskeva kantelu Finanssivalvonnalle

25) Finavia on ilmeisesti tehnyt kiellettyjä johdannaissopimuksia yhtiön kanssa tehneistä pankeista kantelun Finanssivalvonnalle. Mihin oikeudellisiin perusteisiin pankkien virheellinen menettely Finavian käsityksen mukaan/käsityksenne mukaan perustuu? Miten Finassivalvonnan kanteluasia on edennyt?

Finavian kantelu Finanssivalvonnalle perustuu yhtiön ilmoituksen mukaan siihen, että pankkien myymä tuote on ollut alun perinkin sopimaton siihen tarkoitukseen, mihin pankit ovat sitä myyneet ja että pankkien olisi tullut varmistua siitä, että sopimuksen tehneillä on ollut oikeus tehdä sopimus yhtiön puolesta. Myös vireillä oleva poliisitutkinta voi tuoda lisävalaistusta asiaan.

26) Finavia on ilmeisesti hankkinut riskialteimmat johdannaiset tietyiltä pankeilta. Onko näitä johdannaisia hankittaessa kysytty tarjouksia muilta pankeilta? Jos on, miten nämä muut pankit ovat suhtautuneet tällaisten sopimusjärjestelyjen tekemiseen?

Ministeriö ei tiedä mahdollisista tarjouspyynnöistä tai tarjouksista.

Tutkintapyyntö poliisille

27) Finavia on ilmeisesti tehnyt Ari Haapasen ja Kristian Lehtisen toiminnasta tutkintapyynnön Itä-Uudenmaan poliisilaitokselle. Kuinka tutkintapyynnön käsittely on edennyt?

Ministeriön yhtiöltä saamien tietojen mukaan poliisi on ilmoittanut tutkinnan valmistuvan kesällä 2016.

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi